

بسم الله الرحمن الرحيم
مركز مديرية حوزه های علميه خواهران
مدرسه علميه ثامن الانمه (ع)

موضوع :

جايگاه مسجد در مواجه با ویروس کرونا

پژوهشگران :

فاطمه یادگاری (نویسنده مسئول)

زهرا اعتماد راد

مرضييه طالبي

راحله احمدنيا

استاد راهنما :

سرکارخانم دکتر صائب نيا

ایمیل:

Yadegary.fatemeh1994@gmail.com

۱۳۹۹ بهمن

فهرست

صفحه

۳	۱ - مقدمه
۴	۲ - ویروس کرونا در مساجد
۵	۳ - تبیین بیشتر موضوع
۶	۴ - نظام اداری
۸	۵ - اماکن مقدس جهت انجام دعا و نیایش
۹	۶ - پروتکل از سوی متولیان و فعالان مساجد
۱۱	۷ - ایجاد محدودیت یا به عبارتی قرنطینه
۱۳	۸ - پاسخ بزرگان درباره نماز جماعت مساجد به خاطر انتشار ویروس کرونا
۱۸	۹ - منابع

مقدمه :

همچنان که همه مطلع هستیم چند ماهی است که کره خاکی ما درگیر مهمانی ناخوانده شده است. این مهمان ابتدا در چین بروز و ظهور پیداکرده سپس دامنه و حوزه نفوذ خود را به دیگر کشورها و هم‌اکنون نیز بیش از ۲۰ کشور جهان در قاره‌های مختلف را آلوده کرده، به طوری که به مرحله همه‌گیری رسیده است.

از همان ابتدای شناسایی ویروس کرونا در کشور ما، بسیاری از مشاغل دچار بحران شدند و این جدای از تلفات انسانی بود که هر روز با آمار روز افرون، ما را به وضعیت قرمز نزدیکتر می‌کرد.

شاید از ابتدای شیوع ویروس کرونا نقش عبادی مساجد و برگزاری نماز جماعات تعطیل شد، اما کارکردهای اجتماعی و فرهنگی مساجد قوت بیشتری نسبت به گذشته پیدا کرد. در همین دوران ۱۰ ماه از گذشت شیوع ویروس کرونا مساجد در بخش‌های مختلفی کارکردهای خود را به نمایش گذاشتند که با آنها آشنا خواهیم شد.

ویروس کرونا در مساجد

در کشور ما نیز چند هفتاهی است که موضوع ویروس منحوس کرونا به بحث اول همه ما اعم از مسئولان عالی رتبه نظام تا پایین ترین سطوح جامعه مبدل شده است؛ و مردم را به نحوی درگیر خود کرده است. اهمیت پرداختن به آن، از آنجایی به طور جدی مطرح شده است که تاکنون توانسته بسیاری از مردم را به نوعی دچار مشکل کرده و صدھا نفر را به کام مرگ بکشاند و هزاران نفر را راهی بیمارستان‌ها و نقاهتگاه‌ها کند و میلیون‌ها نفر از هموطنان را دچار نگرانی و اضطراب و ترس نماید؛ بنابراین موارد فوق الذکر باعث شده است تا همه به دنبال چاره‌اندیشی برای اخراج این مهمان مخرب از خانه و کاشانه و حتی از جسم خویش باشند.

در کشور ما نیز به محض ورود و شیوع کرونا ویروس منحوس که با نشانه‌هایی از مبتلا شدن تعدادی از مردم در کشور بروز کرد، تشکیلاتی برای مدیریت و درنهایت مهار آن تحت عنوان ستاد ملی مبارزه با بیماری کرونا از اوایل اسفندماه ۱۳۹۸ با مصوبه شورای عالی امنیت ملی و تأیید مقام معظم رهبری تشکیل شد. این ستاد تاکنون مصوبات متعددی را برای مدیریت بحران ناشی از بیماری کرونا اعمال داشته است؛ از جمله یکی از بندھای آن «ممنوع شدن برگزاری هرگونه مراسم رسمی و غیررسمی که موجب تجمع افراد می‌شود» هست.

در همین راستا بود که چند هفته بعد از شیوع آن در کشور (واخر اسفندماه ۹۸) از سوی مسئولان امر مبارزه با کرونا، تعطیلی مراکز و پایگاه‌های دینی همانند مصلاھای نماز جمعه، مساجد و حرم‌های مطهر امام رضا (ع) و حضرت معصومه (س) و نیز مراقد شریف امام زادگان و بقاع متبرکه شامل آن شده و برگزاری و اقامه نماز جماعت که نوعی تجمع مذهبی و نیز زیارت مرقد حضرت امام رضا (ع) و حضرت معصومه (س) و دیگر مراکز را به تعليق و تعطیلی کشانده است.

در مواجهه با همین ابلاغیه بود که اعتراض‌هایی ولو محدود در مقابل حرم مطهر حضرت امام رضا (ع) و نیز حضرت معصومه (س) به طور علنی برگزار شد و در فضای مجازی نیز مطالبی نقد گونه در ارتباط با تعطیلی مساجد توسط برخی از فعالان مسجدی نشر یافت. در ادامه این نوشتار سعی و تلاش شده است تا محوریت بحث و بررسی و تدقیق نظر بیشتر مطالب طرح شده، حول محور مسجد و کرونا ویروس باشد.

در وهله اول در مواجهه با تصمیم‌های ستاد ملی مبارزه با کرونا و تعطیلی مساجد در دو نگاه متفاوت، نظریه‌هایی را ارائه دادند. یک عده به دفاع از تصمیم‌های این ستاد پرداخته و آن را بهترین تصمیم در شرایط فعلی دانسته و به مبانی دینی استناد می‌کنند که در شرایط اضطرار و زمانی که احتمال ضرر وجود دارد، می‌توان از وجوب روزه و حج و نماز هم گذشت، چه برسد به اعمال مستحبی. وجوب نماز جمعه در صورتی که واجب

باشد و وجوب روزه و حج در ماههای آینده در صورتی که شرایط کرونایی ادامه یابد به استناد قاعده لاضر منتفی و بنابر برخی مبانی از باب اجتماع امرونه‌ی و دلالت نهی بر فساد در عبادات حرام و باطل خواهند بود. چنان‌که مرحوم سید کاظم یزدی - صاحب عروه - وضو و غسل ضرری را نه تنها واجب نمی‌داند بلکه باطل هم می‌داند. برخی نیز به انتقاد از ستاد برخاسته و تصمیم‌های آن را نقد کرده و حتی پا را فراتر نهاده و آن را توطئه دشمن برای خالی کردن مساجد و مراکز دینی می‌دانند.

در همین خصوص لازم است برای تبیین بیشتر موضوع به مواردی اشاره شود:

الف - نهاد مسجد از بدو تأسیس و شکل‌گیری آن توسط نبی مکرم اسلام (ص) اولین پایگاه حاکمیتی در اسلام بوده است و به‌تبع آن در حال حاضر نیز جزو شئون ولی‌فقیه زمان (مقام معظم رهبری) است. هر تصمیمی که در خصوص این نهاد مقدس اتخاذ می‌شود باید با اذن ولی‌فقیه و با تأیید ایشان باشد در غیر این صورت امکان اجرا و عملیاتی شدن را ندارد. حضرت ایشان در چند نوبت رعایت نکات اعلامی از سوی ستاد ملی مبارزه با کرونا و وزارت بهداشت را اعلان نمودند؛ از جمله در سخنرانی نوروزی خطاب به ملت ایران که به مناسبت آغاز سال نو و عید مبعث پیامبر اعظم (ص) در روز یکشنبه سوم فروردین ۱۳۹۹ ایراد فرمودند: «این ویروس دارد کار می‌کند. این [بیماری] مصدق این آیه شریفه است: وَ لَنَلْوَتُكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَ الْأَنْفُسِ وَ الشَّمَرَاتِ؛ هم با خودش خوف می‌آورد و یک عده‌ای واقعاً می‌ترسند، هم مسئله مشکل اقتصادی را به وجود می‌آورد، هم نقص اموال و انفس و ثمرات را همراه دارد؛ لکن بعدش خداوند می‌فرماید: وَ بَشِّرِ الصَّابِرِينَ، اینجا هم صبر لازم است. صبر در اینجا یعنی کار درست انجام دادن، کار عاقلانه انجام دادن؛ که البته افراد مسئولین محترم ذی‌ربط در این کار دستوراتی داده‌اند و ان شاء‌الله این دستورات را بایستی عمل کرد؛ همه باید عمل کنند این دستورات را، این برای حفظ جان خودشان و حفظ جان [مردم] کشور و کنترل این بیماری خطرناک است؛ بنابراین همه باید عمل کنند.» معمظ له در همین متن کوتاهی که از سخنرانی ایشان گزینش شده سه بار افعال «عمل کرد» و «عمل کنند» را ذکر نموده‌اند که نشان از جدیت تام در عمل به دستورات و ابلاغیه‌های ستاد ملی مبارزه با کرونا دارد. حال با این‌همه تأکیدات مکرر مقام رهبری در عمل به دستورات مسئولان ذی‌ربط هیچ جای اماواگری در اصل عمل کردن به دستورات باقی نمانده است. اینکه در همین ارتباط برخی صدور ابلاغیه تعطیلی مساجد را نوعی دخالت دولت در امور نهاد غیردولتی و مردمی می‌دانند و معتقدند که «اساساً شیوه مداخله مرسوم دولتها در امور، با خودجوشی و غیرانتفاعی بودن مساجد در تضاد است. حال چه شده است که دستور بر تعطیلی نمازهای جماعت داده شده است (آن‌هم تا اطلاع

مسجد نیست. بلکه با رعایت نکات بهداشتی و اینمی می‌شود فعالیت‌هایی که زمینه‌ساز شیوع و درگیر شدن به این ویروس منحوس نیستند بنا به صلاح‌دید هیئت امناء انجام شود؛

۸- صحبت‌های استاندار قم در جلسه ستاد پیشگیری، هماهنگی و فرماندهی عملیات پاسخ به بحران استان: «مساجد نباید تعطیل شوند و آنچه از تعطیلی مساجد منظور است، عدم اقامه نماز جماعت است، چراکه موجب تجمع و انتقال احتمالی بیماری خواهد شد؛ اما مساجد برای نماز فرادا می‌توانند باز باشد و رئیس سازمان تبلیغات اسلامی این موضوع را باید به مساجد ابلاغ کند

۹- اجرای طرح «پویش به توان ما» که توسط سازمان تبلیغات اسلامی اجرا می‌شود؛ هزینه برنامه‌های مذهبی مثل اعتکاف، نمازهای جماعت، جشن‌های اهل‌بیت و ... که به دلیل شیوع بیماری کرونا لغو شد، در قالب بسته‌های سلامت صرف مناطق محروم شد. از سوی همین نهاد نیز در قالب این پویش کمک‌های مختلفی در زمینه بهداشتی و مبارزه با شیوع ویروس کرونا توسط ادارات تابعه و روحانیون و مبلغین آن در سطح بیمارستان‌ها و محلات و... با موضوع مساجد انجام شده است

۱۰- همچنین از سوی مسئولین مساجد فعال با همکاری اهالی محل، متدينین، فعالان فرهنگی و جهادی و بسیج و دیگر علاقمندان فعالیت‌های گسترده‌ای انجام گرفته است از جمله:

حضور در بیمارستان‌ها و خداقوت گویی به کادر درمانی و دلجویی از بیماران کرونایی، انجام بخشی از کارهای امور خدماتی و نظافت محیط بیمارستان و دادن غذا به بیماران و... گندزدایی، ضدعفونی، نظافت محیط محلات و منازل مسکونی مردم، اماكن عمومی و سطح خیابان‌ها، حضور در مراکز سازمان انتقال خون برای اهداء خون، انجام غسل، کفن، نماز، تلقین و دفن افراد فوتی کرونا در شرایطی کاملاً بهداشتی، تأمین بسته‌های غذایی و لوازم بهداشتی (الکل، دستکش، ماسک، مواد شوینده و...) برای افراد نیازمند، تهیه، تولید و تأمین اقلام بهداشتی مورد نیاز کادر درمانی مدافعان سلامت، تشکیل هیئت‌های مجازی برای ایجاد فضای معنوی در سطح جامعه، تشکیل پویش‌های مختلف فرهنگی، بهداشتی، خدماتی با هدف مدیریت فضای کرونایی و حرکت به سمت انسجام بیشتر جامعه در مبارزه با این ویروس منحوس و نیز تزریق فضای امید و بهره‌ معنوی از وضعیت موجود،

ح- همواره در برخورد با قضایا و مسائل پیش رو بهخصوص آن‌هایی که با جان و روان آدمی سروکار دارند نباید یکروی سکه را دید بلکه شرط عقل این است که هردو روی سکه را از دید نکات مثبت و منفی، سود و زیان، زندگی و مرگ را نیز مدنظر قرارداد. در همین خصوص یعنی ویروس منحوس کرونا نیز اگر به دستورات ستاد

ملی مبارزه با کرونا به طور جدی عمل نمی‌شد، چه بسا شاهد نتایج زیان‌بار احتمالی و صدمات جبران‌ناپذیر ناشی از رعایت نکردن این دستورات بودیم. اگر خدای ناکرده حتی شاهد تنها یک مورد جان باختن عزیزان اهالی مسجد به خاطر این بی‌توجهی بودیم، دچار گناهی بزرگ و نابخشودنی می‌شدیم و عاقبت این کار نسنجدیده و غیر عقلانی جز پشیمانی، ندامت و خسaran چیز دیگری نبود! در مبانی دینی ما کشتن حتی یک انسان بی‌گناه ولو از روی جهل و نافرمانی (به رغم خویش انجام کار ثواب) باشد برابر با قتل تمام انسان‌های روی کره خاک دانسته شده است: «مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أُوْ فَسَادٌ فِي الْأَرْضِ فَكَانَمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَ مَنْ أَخْيَاهَا فَكَانَمَا أَخْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَ لَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ؛ به این سبب بر بنی اسرائیل لازم و مقرر کردیم که هر کس انسانی را جز برای حق، [قصاص] یا بدون آنکه فسادی در زمین کرده باشد، بکشد، چنان است که همه انسان‌ها را کشته و هر کس انسانی را از مرگ برهاند و زنده بدارد، گویی همه انسان‌ها را زنده داشته است؛ و یقیناً پیامبران با دلایل روشنی به‌سوی آنان آمدند سپس بسیاری از مردم بعد از آمدن رسولان باز روی زمین بنای فساد و سرکشی را گذاشتند؛

ط- رفتار توازن با عقلانیت به‌دوراز تعصبات خشک دینی توسط مسئولان نظام که همین امر موجب به چالش کشیدن دیدگاه برخی از نظریه‌های انحرافی و هجمة وسیع دشمنان شده است که گمان می‌کنند جان مردم برای مسئولان نظام هیچ ارزشی ندارد؛

ی- وحدت نظر بین حوزه دین و علم، همچنان که می‌دانیم علم زمینه توسعه و بسط دانش بشری را در شاخه‌های مختلف فراهم می‌نماید و دین به این دانش سمت و سو و جهت انسانی و کمال الهی می‌دهد. پس هیچ‌گاه در طول تاریخ بشر این دو باهم در تضاد و تقابل نبوده بلکه به عنوان دو بال برای پرواز و اوج جوامع انسانی مطرح بودند.

در میان اوج شیوع بیماری کرونا زمزمه‌هایی انحرافی از سوی برخی از معاندین و مادی‌گرایان مطرح شده است که: «دین در مقابل علم زانو زد؟!» این گفته تنها از ذهن مریض و ناقص نشأت می‌گیرد؛ چراکه هر انسان عاقلی ولو اینکه از حداقل شعور برخوردار باشد واقف است که در طول تاریخ بشری این دو - دین و علم - تقویت‌کننده و همواره در کنار یکدیگرند و تا حد زیادی پیشرفت بشر و دانش امروزی نتیجه این تعامل و همسویی بوده است؛ چراکه اگر علم بدون پشتوانه اعتقادات دینی پیشرفت می‌نمود امروزه علم در اختیار سلامت و توسعه علوم بشری نبوده بلکه تماماً در راستای تقابل، کشتار، قتل و غارت بود. در حالی که غالب علوم

در راه ارائه خدمت برای راحتی و آسایش حیات بشری پیش می‌روند. دین نه تنها مشوق فراگیری علوم است بلکه خطوط کلی و قواعد عام علوم را نیز فراهم می‌کند و مبانی جامع بسیاری از علوم تجربی، صنعتی، نظامی و مانند آن را تعلیم می‌دهد.

حال که امروز در کشور ما یک وحدت نظر و هماهنگی بین دستورات پزشکی مسئولان و دستورات صادر شده از متولیان دینی در خصوص مبارزه با بیماری کرونا ایجاد شده است؛ باید از این فرصت نیز بهره جست و آن را در دیگر زمینه‌ها در آینده بسط و گسترش داد تا شائبه تقابل و تضاد بین این دو، حداقل در کشور ما که بخوردار از فرهنگ غنی ملی و اسلامی است هرگز ایجاد نشود و چالشی را در این خصوص در جامعه ایجاد نکند؛

ک- نکته بسیار حائز اهمیت که در سایه هماهنگی بین جامعه دینی و جامعه علمی و پزشکی کشور در مبارزه با شیوع بیماری کرونا و پذیرش پیشنهادهای متخصصان پزشکی کشور از سوی بالاترین مقام دینی و نیز مراجع بزرگوار رخداده است، زمینه‌ای را فراهم نموده تا عقلانیت مسئولان در تصمیم‌ها و سیاست‌ها را به اثبات رسانده و منجر به خنثی شدن یکی از مهمترین محورهای حملات تبلیغاتی علیه جمهوری اسلامی که خصوصاً در دهه اخیر دشمنان، بسیار بر آن سرمایه‌گذاری کردند، این گزاره بود که «جان انسان‌ها برای این حکومت ایدئولوژیک اهمیتی ندارد». گویا تقدیر این بود که در بحرانی مانند کرونا حقیقت بهوضوح بر همه آشکار شود. حقیقتی که بسیاری از روشنفکران، جامعه‌شناسان، فعالان سیاسی و رسانه‌ای داخل و خارج سال‌ها کتمان کردند و این روزها از پس ابرهای سیاه دروغ و غبارهای تیره وهم بیرون آمده این است بدانسان که یکی از تحصیل کردگان خارج نشین (دکتر شهاب اسفندیاری، فارغ‌التحصیل کارگردانی سینما از دانشگاه ناتینگهام) این واقعیت را این‌گونه ترسیم می‌نماید: «جمهوری اسلامی در اقدامی بی‌سابقه در تاریخ اسلام تمام اجتماعات دینی و مناسک عمومی، از نماز جماعت و جموعه تا مراسم دعا، نیایش، هیئت‌ها، زیارت حرم‌ها و اماکن متبرکه که از مهمترین ارکان حفظ و تقویت [هویت جمعی دینی] در این حکومت بودند را [به خاطر حفظ جان انسان‌ها] تعطیل کرد. این حکومت ایدئولوژیک، مساجد و حسینیه‌های خود را در مقطعی از شیوع بیماری تعطیل کرد که در برخی کشورهای به‌اصطلاح مدرن و پیشرفته، مسابقات فوتبال و اسبدوانی با دهها هزار تماشاگر هنوز برپا بود و بارها و کازینوها مالامال! حتی هنوز هم از سواحل سیدنی تا فلوریدا آکنده از جمعیت است. این همان حکومتی است که متهم بود به «فربهای مناسک». همان حکومتی که آلوده به «تعصب و تحریر» تصویر می‌شد و دعوت به «عقلانیت» می‌شد. این همان حکومتی است که به آن توصیه می‌شد از

دخالت در «دین مردم» خودداری کند. این همان حکومتی است که متهم بود مداخلان میدان دار تصمیم‌گیرنده‌های آن هستند. هیچ‌کس منکر نقص‌ها، تبعیض‌ها، بی‌عدالتی‌ها و فسادها در این حکومت نیست. هیچ‌کس مدعی نیست که به مرحله‌ای آرمانی و ایدئال رسیده‌ایم. هیچ‌کس منکر برخی نقاط قوت و پیشرفت دیگران نیست؛ اما این حد از تحقیر و تخفیف جمهوری اسلامی در قیاس با دیگران، چیزی جز جنگ روانی نبوده و نیست. حقیقتی که بسیاری از روشنفکران، جامعه‌شناسان، فعالان سیاسی و رسانه‌ای داخل و خارج سال‌ها کتمان کردند و این روزها از پس ابرهای سیاه دروغ و غبارهای تیره‌ی وهم بیرون آمده این است: جمهوری اسلامی ایران یکی از حکومت‌های عقلانی جهان است

منابع :

<https://www.irna.ir/news>

<http://ido.ir/post>

نوشته: محمد علی موظف رستمی پژوهشگر و نویسنده حوزه مسجد

سید محمد کاظم مدرسی، سایت حوزه، خبرگزاری رسمی حوزه علمیه قم،

صحیفه امام، جلد بیستم، نشر مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(ره)

برگرفته شده از سایت تابناک